CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL EVGENI TANCHEV
prezentate la 15 iulie 2021 [1]

Cauzele conexate C-693/19 și C-831/19

SPV Project 1503 Srl,
Dobank SpA
împotriva
YB (C-693/19)
precum și
Banco di Desio e della Brianza SpA,
Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago Sc,
Intesa Sanpaolo SpA,
Banca Popolare di Sondrio ScpA,
Cerved Credit Management SpA
împotriva
YX,
ZW (C-831/19)

[cerere de decizie preliminară formulată de Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano, Italia)]

„Trimitere preliminară – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) – Principiul efectivității – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Procedură de somație de plată – Procedură de executare – Somație de plată care are autoritate de lucru judecat – Competența instanței naționale de executare de a examina caracterul abuziv al clauzelor contractuale – Principiul autorității de lucru judecat – Termen de decădere”

I. Introducere

1. Aceste două cereri de decizie preliminară formulate de Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano, Italia) privesc interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [2] și a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Acestea au fost formulate în contextul unor proceduri de executare a somațiilor de plată care nu au fost contestate și au devenit astfel definitive.

[1] Limba originală: engleza.

[2] JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273.

2. Principala întrebare care se ridică în prezentele cauze este în esență dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, precum și articolul 47 din cartă se opun unei reglementări naționale care nu permite instanței de executare să examineze eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului care servește drept temei pentru somația de plată ca urmare a dobândirii de către somația respectivă a autorității de lucru judecat.

3. Prezentele cauze sunt examinate de Curte în paralel cu alte trei cauze (C-600/19, C-725/19 și C-869/19) în care sunt prezentate astăzi concluziile noastre. Aceste cauze au la origine cereri de decizie preliminară formulate de Spania și de România și vizează de asemenea aspecte similare și potențial sensibile referitoare la întinderea obligației instanței naționale de a examina din proprie inițiativă (*ex officio*) caracterul abuziv al clauzelor contractuale în conformitate cu jurisprudența Curții privind interpretarea Directivei 93/13 și raportul cu anumite principii procedurale naționale, inclusiv cu principiul autorității de lucru judecat.

4. În consecință, prezentele cauze oferă Curții ocazia de a-și dezvolta jurisprudența cu privire la Directiva 93/13 și în special de a clarifica aspecte referitoare la principiul autorității de lucru judecat în legătură cu controlul jurisdicțional al clauzelor abuzive în temeiul acestei directive. Prezentele cauze ridică de asemenea probleme privind raportul dintre principiul efectivității și articolul 47 din cartă în acest context.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

5. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

6. Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 dispune:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.”

B. Dreptul italian

7. Decreto legislativo n. 206 recante Codice del consumo (Decretul legislativ nr. 206 privind Codul consumului) din 6 septembrie 2005 (supliment ordinar la GURI nr. 235 din 8 octombrie 2005, denumit în continuare „Codul consumului”) a transpus Directiva 93/13 în dreptul italian.

8. Articolul 633 din Codice di procedura civile (denumit în continuare „Codul de procedură civilă”) prevede:

„La cererea creditorului unei sume de bani sau a unei cantități de bunuri fungibile ori a persoanei îndreptățite la livrarea unui anumit bun, instanța competentă emite o somație de plată sau de livrare:

1) dacă dreptul revendicat este susținut de probe scrise;

[…]”

9. Articolul 641 din Codul de procedură civilă prevede:

„În cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 633, instanța dispune, prin ordonanță motivată care urmează să fie adoptată în termen de 30 de zile de la depunerea cererii, ca pârâtul să plătească suma sau să predea bunul sau cantitatea de bunuri revendicată sau, în cazul acestora din urmă, suma prevăzută la articolul 639, în termen de 40 de zile, cu mențiunea explicită că partea respectivă poate formula opoziție în același termen, în conformitate cu dispozițiile articolelor următoare, și că, în caz de neformulare a unei astfel de opoziții, se va trece la executare.

[…]”

10. Articolul 647 din Codul de procedură civilă prevede:

„În cazul în care nu a fost formulată nicio opoziție în termenul prevăzut sau în cazul în care pârâtul nu a introdus o acțiune în justiție, instanța care a emis somația, la cererea, chiar verbală, a reclamantului, o declară executorie. În primul caz, instanța trebuie să dispună retransmiterea notificării în cazul în care rezultă sau este probabil ca pârâtul să nu fi avut cunoștință de somație.

În cazul în care somația a fost declarată executorie în conformitate cu prezentul articol, nu se mai poate formula sau continua soluționarea opoziției, sub rezerva dispozițiilor articolului 650, iar orice garanție depusă este eliberată.”

11. Articolul 650 din Codul de procedură civilă prevede:

„Pârâtul poate formula opoziție și după expirarea termenului stabilit în somație în cazul în care dovedește că nu a avut cunoștință de aceasta în timp util ca urmare a unor nereguli de notificare ori ca urmare a unui caz fortuit sau a forței majore.

[…]

După expirarea termenului de 10 zile de la primul act de executare nu se mai admite formularea unei opoziții.”

12. Articolul 2909 din Codice civile (denumit în continuare „Codul civil”) prevede:

„Constatările cuprinse într-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat sunt obligatorii sub toate aspectele între părți, succesorii și avânzii-cauză ai acestora.”

III. Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

A. Cauza C-693/19, SPV Project 1503 și alții

13. Din decizia de trimitere reiese că YB, în calitate de consumator, a încheiat cu Findomestic Banca SpA trei contracte de împrumut în valoare totală de 18 200 de euro. Această societate a cesionat ulterior creanța sa către Activa Factor SpA, care, la rândul său, a cesionat aceeași creanță către SPV Project 1503 Srl (denumită în continuare „SPV”). În temeiul clauzelor din acestor contracte, în caz de întârziere la plată, trebuiau aplicate penalități și dobânzi moratorii.

14. Prin decizia din 10 iulie 2012, instanța competentă a emis o somație de plată împotriva lui YB, care corespundea cuantumului de 16 290,52 euro cu titlu de sume datorate în temeiul contractelor de împrumut, majorate cu dobânzi de întârziere conform acestor clauze. YB nu a formulat opoziție împotriva somației de plată, care a devenit, astfel, definitivă.

15. Ulterior, SPV i-a notificat lui YB un act de poprire, datat 21 septembrie 2016, pentru creanțe pe care YB le deținea față de terți în valoare de 31 332 de euro, corespunzând sumei de 16 290,52 euro cu titlu de capital și sumei de 13 539,27 euro cu titlu de dobânzi conform somației de plată, restul constând în cheltuieli și onorarii.

16. SPV și un alt creditor au inițiat ulterior o procedură de executare împotriva lui YB în fața instanței de trimitere.

17. În cursul acestei proceduri, instanța de trimitere a considerat că clauza referitoare la calculul ratei dobânzilor moratorii, care depășea 14 % pe an, ar putea fi abuzivă. Aceasta a obligat SPV să prezinte contractele de împrumut în temeiul cărora a fost emisă somația de plată și l-a invitat pe YB să își exprime intenția de a se prevala de caracterul abuziv al clauzelor privind dobânzile moratorii care, dacă ar fi stabilit, ar putea reduce creanța SPV. În răspuns, YB a invocat caracterul abuziv al clauzei referitoare la calculul dobânzilor moratorii. Instanța de trimitere a subliniat posibilitatea examinării *ex officio* a caracterul abuziv al acestei clauze și a stabilit o ședință pentru a permite părților să își exprime poziția cu privire la aspectul respectiv. În această privință, SPV a susținut, *inter alia*, că autoritatea de lucru judecat dobândită de somația de plată nu putea fi înlăturată.

18. Instanța de trimitere arată că, potrivit jurisprudenței Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia), autoritatea de lucru judecat privește nu numai dispozitivul propriu-zis al deciziei, ci și motivele care constituie, fie chiar în mod implicit, temeiul logic și juridic al acesteia. Această abordare se aplică în ceea ce privește somația de plată a unei sume, care, atunci când nu se formulează opoziție, dobândește autoritate de lucru judecat nu numai cu privire la creanța invocată, ci și în raport cu titlul care stă la baza acesteia, împiedicând astfel orice examinare ulterioară a motivelor invocate în justificarea cererii respective. Astfel, acest principiu de origine jurisprudențială națională, denumit autoritate de lucru judecat implicită, se întemeiază pe raționamentul potrivit căruia, în cazul în care instanța s-a pronunțat asupra unei anumite probleme, aceasta a soluționat toate celelalte probleme considerate preliminare în raport cu cea soluționată în mod explicit și a constatat că nu se opun deciziei sale.

19. Instanța de trimitere subliniază că, într-o situație precum cea din prezenta cauză, odată obținută o somație de plată, creditorul poate, prin notificarea popririi, să inițieze o procedură de executare, denumită procedură de expropriere obligatorie în temeiul dreptului național, și că, prin exproprierea unor bunuri aflate în mâinile terților, creditorul efectuează o expropriere

obligatorie în temeiul somației de plată în calitate de titlu executoriu pentru creanțele pe care debitorul le are împotriva unor terți. În cadrul procedurii de executare, instanța poate exercita din proprie inițiativă competențe care vizează verificarea existenței titlului executoriu și a cuantificării corecte a creanței, dar această verificare nu se extinde la conținutul intrinsec al titlului respectiv.

20. Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la aspectul dacă clauzele prin care se cuantifică dobânzile moratorii și, respectiv, se prevede o penalitate sunt conforme cu Codul consumului și cu Directiva 93/13. Potrivit instanței de trimitere, instanța care a emis somația de plată nu a verificat eventualul caracter abuziv al acestor clauze. Cu toate acestea, potrivit dreptului național, dat fiind că YB nu a formulat opoziție împotriva somației, aceasta a rămas definitivă, iar problema caracterului abuziv al clauzelor contractelor de împrumut este subordonată autorității de lucru judecat implicite. Rezultă că instanța de trimitere, în calitate de instanță de executare, nu poate constata caracterul abuziv al clauzelor, întrucât nu îi este permis, în temeiul dreptului național, să evalueze conținutul somației de plată, iar această somație a dobândit autoritate de lucru judecat.

21. Instanța de trimitere arată că, potrivit jurisprudenței Curții referitoare la Directiva 93/13, poate să nu se țină seama de principiul autorității de lucru judecat în anumite condiții. Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă necesitatea de a înlocui echilibrul formal dintre părțile contractante cu un echilibru real de natură să restabilească egalitatea dintre acestea permite instanței de executare să informeze consumatorul cu privire la eventualul caracter abuziv al unor clauze contractuale, care nu a fost exclus în mod expres prin somația care a rămas definitivă și, în cazul în care consumatorul dorește să se prevaleze de caracterul abuziv al acestor clauze, dacă aceeași instanță poate efectua o astfel de examinare, având în vedere că neefectuarea acesteia ar putea conduce la o protecție incompletă și inadecvată a consumatorilor. Instanța de trimitere arată că, în ceea ce privește articolul 47 din cartă, inițiativa instanței de a informa consumatorul cu privire la o eventuală încălcare a normelor referitoare la protecția consumatorilor nu aduce atingere imparțialității sale și că Curtea a acordat o importanță deosebită acestei dispoziții în raport cu efectivitatea drepturilor conferite de Directiva 93/13.

22. În aceste condiții, Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE și articolul 47 din [cartă] se opun și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții unei reglementări naționale precum cea descrisă, care nu permite instanței de executare să efectueze un control intrinsec cu privire la un titlu executoriu judiciar care a dobândit autoritate de lucru judecat și nici să înlăture efectele autorității de lucru judecat implicite în cazul în care consumatorul își exprimă intenția de a se prevala de caracterul abuziv al clauzei cuprinse în contractul în temeiul căruia a fost emis titlul executoriu?”

B. Cauza C-831/19, Banco di Desio e della Brianza și alții

23. Din decizia de trimitere reiese că, la 18 noiembrie 2005, Banco di Desio e della Brianza SpA (denumită în continuare „BDB”) a încheiat cu YX și cu ZW contracte de fideiusiune pentru garantarea împrumuturilor contractate de societatea comercială Bimecar Trade Srl.

24. Prin decizia din 20 decembrie 2012, Tribunale di Monza (Tribunalul din Monza, Italia) a emis o somație de plată în favoarea BDB împotriva, *inter alia*, a lui YX și a lui ZW. Această somație nu a fost contestată și, prin urmare, a dobândit autoritate de lucru judecat.

25. Ulterior, BDB a inițiat la Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano) o procedură de executare având ca obiect exproprierea bunurilor deținute în proporție de 50 % de YX și de ZW, care sunt căsătoriți. Bimecar Trade și alți creditori ai lui YX și ai lui ZW au intervenit în cadrul acestei proceduri.

26. YX și ZW au participat la procedura de executare. La cererea instanței de trimitere, BDB a prezentat contractele de fideiusiune. Instanța de trimitere a considerat că, deși calitatea de consumator a lui YX era exclusă, întrucât era reprezentantul legal al Bimecar Trade și acționar în proporție de 51 % al acesteia, ZW putea fi calificată drept consumator, întrucât era acționar în proporție de 22 % al acestei societăți și, aparent, nu avea nicio funcție de răspundere în cadrul acesteia. Pentru a-și dovedi calitatea de consumator, ZW a prezentat actul de transfer din data de 29 ianuarie 2013, prin care a devenit acționar al Bimecar Trade, împreună cu documente care atestă că este angajată a unei alte societăți din anul 1976. ZW și-a exprimat de asemenea intenția de a se prevala de caracterul abuziv al anumitor clauze cuprinse în contractele încheiate cu toți creditorii în temeiul Codului consumului. BDB și ceilalți creditori au susținut, *inter alia*, că ZW nu avea calitatea de consumator și că autoritatea de lucru judecat dobândită de somația de plată nu putea fi înlăturată.

27. Instanța de trimitere explică, în termeni similari cu cei din cauza C-693/19, că, în temeiul dreptului și al jurisprudenței naționale, autoritatea de lucru judecat implicită se bazează pe raționamentul potrivit căruia, în cazul în care instanța s-a pronunțat asupra unei anumite probleme, aceasta a soluționat în mod necesar toate celelalte probleme care au caracter preliminar în raport cu cea soluționată în mod explicit, iar această abordare se aplică somațiilor de plată. Odată obținută o somație, creditorul inițiază procedura de executare și, în cazul exproprierii bunurilor, precum în speță, creditorul, pe baza respectivei somații care reprezintă titlu executoriu, expropriază, prin notificarea popririi, bunurile deținute de debitor.

28. Instanța de trimitere arată că are îndoieli, întrucât ZW poate fi considerată consumator, cu privire la conformitatea cu Codul consumului și cu Directiva 93/13 a clauzei cuprinse în contractul de fideiusiune încheiat între BDB și ZW, prin care se stabilește competența teritorială a unei instanțe care nu este cea de la domiciliul consumatorului. Întrucât ZW nu a contestat somația de plată, aceasta a dobândit autoritate de lucru judecat, iar problema legată de caracterul abuziv al clauzelor contractului de fideiusiune este subordonată autorității de lucru judecat implicite. Deși creditorii susțin că instanței de trimitere nu îi este permis să examineze caracterul abuziv al acestor clauze, în special în lumina Hotărârii din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones [3], instanța de trimitere ridică problema aplicabilității acestei hotărâri, având în vedere diferențele dintre sistemele naționale în cauză și împrejurările speței.

29. În această privință, instanța de trimitere arată că ZW și-a asumat un rol activ în procedura de executare și că, la momentul emiterii somației de plată, jurisprudența prin care Curtea [4] a stabilit criteriile care permit calificarea unui fideiusor precum ZW drept consumator nu fusese pronunțată. Nici Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație) nu adoptase încă o abordare similară în jurisprudența sa [5], la acel moment neconsiderând drept consumator o persoană fizică care avea calitatea de fideiusor al unei societăți comerciale [6]. În consecință, ZW nu s-a putut prevala de caracterul abuziv al clauzelor în cadrul unei opoziții la somația de plată, întrucât acest

[3] C-40/08, EU:C:2009:615.

[4] Instanța de trimitere menționează în această privință Ordonanța din 19 noiembrie 2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772), și Ordonanța din 14 septembrie 2016, Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700).

[5] Instanța de trimitere menționează în această privință hotărârea din 13 decembrie 2018 (nr. 32225).

[6] Instanța de trimitere menționează, *inter alia*, hotărârea din 13 mai 2005 (nr. 10107) și hotărârea din 9 august 2016 (nr. 16827).

lucru era posibil numai după inițierea procedurii de executare, atunci când această somație nu putea fi anulată în temeiul dreptului național. Instanța de trimitere ridică problema dacă, într-o asemenea situație, reglementarea națională face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea de către consumatori a drepturilor conferite de Directiva 93/13.

30. Instanța de trimitere arată că, în Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus[7], Curtea a exclus posibilitatea înlăturării autorității de lucru judecat explicite, dar că nu a examinat încă compatibilitatea autorității de lucru judecat implicite cu articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 și cu articolul 47 din cartă. Potrivit instanței de trimitere, este probabil ca, la emiterea somației de plată, instanța să nu fi examinat caracterul abuziv al clauzelor contractuale, întrucât posibilitatea ca ZW să fie calificată drept consumator era exclusă. Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă articolele 6 și 7 din Directiva 93/13, precum și articolul 47 din cartă permit înlăturarea autorității de lucru judecat implicite atunci când aceasta are drept consecință privarea consumatorului de dreptul la o cale de atac efectivă și de drepturile care decurg din această directivă.

31. În aceste condiții, Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„a) Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE coroborate cu articolul 47 din [cartă] se opun și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții unei reglementări naționale precum cea descrisă, care nu permite instanței de executare să efectueze un control intrinsec cu privire al unui titlu executoriu judiciar care a dobândit autoritate de lucru judecat atunci când consumatorul, luând cunoștință de calitatea sa de consumator (care anterior a fost exclusă de dreptul pozitiv), solicită efectuarea unui asemenea control?

b) Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE coroborate cu articolul 47 din [cartă] se opun și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții unei reglementări precum reglementarea națională care, în fața autorității de lucru judecat implicite cu privire la lipsa caracterului abuziv al unei clauze contractuale, nu permite instanței de executare, chemată să decidă cu privire la o contestație la executare formulată de consumator, să constate un asemenea caracter abuziv, iar o astfel de împiedicare se poate justifica chiar în cazul în care, în raport cu dreptul pozitiv în vigoare la momentul dobândirii autorității de lucru judecat, nu era posibilă evaluarea caracterului abuziv al clauzei deoarece fideiusorul nu putea fi calificat drept consumator?”

IV. Procedura în fața Curții

32. În cauza C-693/19, guvernele spaniol, italian și maghiar, precum și Comisia au prezentat Curții observații scrise, iar în cauza C-831/19 au prezentat observații scrise BDB, ZW[8], guvernele spaniol și italian, precum și Comisia.

33. La 27 aprilie 2021 a avut loc o ședință comună în cadrul căreia BDB, ZW, guvernele german, spaniol și italian, precum și Comisia au prezentat observații orale.

7 C-421/14, EU:C:2017:60 (denumită în continuare „Hotărârea Banco Primus”).

8 Se observă că YX a depus observații scrise în interesul lui ZW.

V. Rezumatul observațiilor părților

34. BDB susține că întrebarea adresată în cauza C-831/19 este inadmisibilă, întrucât lui ZW nu îi poate fi atribuită calitatea de consumator și, prin urmare, Directiva 93/13 nu este aplicabilă. În orice caz, aceasta afirmă că decizia privind validitatea clauzelor contractuale a rămas definitivă, fără ca ZW să fi formulat opoziție sau să fi invocat calitatea de consumator. În temeiul jurisprudenței Curții, autoritatea de lucru judecat nu poate fi înlăturată, nici chiar în cazul încălcărilor dreptului Uniunii, și, astfel cum a subliniat în ședință, protecția acordată consumatorilor prin Directiva 93/13 nu prevalează asupra securității juridice.

35. ZW susține că este evident în cauza C-831/19 că are calitatea de consumator în sensul Directivei 93/13. ZW explică faptul că nu a formulat opoziție la somația de plată în considerarea jurisprudenței naționale, care excludea calificarea drept consumatori a persoanelor aflate în situația sa, dar care ulterior a fost modificată în conformitate cu jurisprudența Curții. Astfel cum a susținut ZW în ședință, a refuza posibilitatea instanței de executare de a verifica clauzele al căror caracter abuziv nu a fost examinat la momentul emiterii somației ar priva consumatorii de o protecție efectivă în sensul Directivei 93/13.

36. Guvernul german susține că repartizarea competențelor între instanța de fond și instanța de executare se întemeiază pe principiul autonomiei procedurale naționale și că Directiva 93/13 nu impune o examinare pe fond în cadrul procedurii de executare, atât timp cât prima procedură oferă consumatorului o posibilitate suficientă de a-și valorifica drepturile conferite de Directiva 93/13. Astfel, dacă, așa cum reiese din prezentele cauze, sistemul național prevede un control jurisdicțional al clauzelor abuzive în stadiul somației de plată, nu este necesar să se efectueze un al doilea control în stadiul executării.

37. Guvernul spaniol arată că articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 nu se opun reglementării naționale în cauză. În materie de clauze abuzive, ordinea juridică a Uniunii nu impune instanței naționale să controleze pe termen nelimitat o creanță care a făcut obiectul unei hotărâri judecătorești definitive, ceea ce își găsește aplicarea atunci când consumatorul nu a utilizat în timp util căile de atac prevăzute în dreptul intern, iar posibilitatea de a revizui clauzele abuzive în afara procedurii prevăzute în acest scop conduce la o pierdere de eficacitate a procedurii de executare. Astfel cum a arătat în ședință, principiul efectivității impune ca reglementarea națională să fie analizată în ansamblul sistemului procedural național și, contrar celor susținute de Comisie, prezentele cauze privesc autoritatea de lucru judecat. Acesta adaugă că, în ceea ce privește cauza C-831/19, poziția sa nu este afectată de faptul că, la momentul la care somația de plată a dobândit autoritate de lucru judecat, Curtea nu se pronunțase încă cu privire la criteriile care trebuie îndeplinite pentru ca un fideiusor să fie considerat consumator.

38. Guvernul italian arată că articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 nu se opun reglementării naționale în cauză. Prezentele cauze sunt diferite de jurisprudența anterioară a Curții și această reglementare respectă principiul echivalenței, întrucât instanța de executare nu poate reexamina *ex officio* condițiile de emitere a unei somații de plată care are autoritate de lucru judecat, chiar și atunci când este vorba despre o posibilă încălcare a normelor de ordine publică. După cum a subliniat în ședință, instanța care se pronunță cu privire la somația de plată poate examina *ex officio* caracterul abuziv al clauzelor contractuale, iar consumatorul dispune de căi de atac pentru a preveni impunerea unor obligații în temeiul unor astfel de clauze, însă, în cazul în care instanța nu a procedat astfel, iar consumatorul nu a utilizat asemenea căi de atac, instanța de executare nu poate evita executarea deciziei întemeiate pe somație; decizia respectivă exclude în mod implicit caracterul abuziv al clauzelor contractuale, întrucât, în caz contrar, nu ar fi putut fi emisă.

Contrar poziției adoptate de Comisie în cauza C-693/19, indiferent de cauza de nulitate a clauzei pe care se întemeiază dreptul creditorului, din momentul stabilirii, chiar implicit, a acestui drept, prin intermediul unei decizii cu autoritate de lucru judecat, nulitatea nu mai poate fi declarată de instanța care trebuie să o execute, iar acest lucru este valabil și în cazurile care implică dobânzi excesive. Acesta adaugă că, în ceea ce privește cauza C-831/19, este irelevant faptul că jurisprudența Uniunii și cea națională prin care fideiusorul este recunoscut drept consumator nu existau la momentul adoptării deciziei de emitere a somației, din moment ce instanța ar fi putut utiliza procedura trimiterii preliminare.

39. Guvernul maghiar susține că, în ceea ce privește cauza C-693/19, articolele 6 și 7 din Directiva 93/13, precum și articolul 47 din cartă nu se opun reglementării naționale în cauză. Acesta susține că autoritatea de lucru judecat dobândită în lipsa unei opoziții din partea debitorului nu poate fi înlăturată și că a permite instanței de executare să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractului pe care se întemeiază somația de plată ar echivala cu lipsirea de sens a procedurii somației de plată.

40. Comisia susține că, în ceea ce privește cauza C-693/19, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu se opun reglementării naționale în cauză, în măsura în care aceasta permite instanței să verifice dacă o clauză referitoare la plata dobânzilor în caz de neexecutare sau de întârziere în executarea unei obligații contractuale este potențial abuzivă și, prin urmare, să o înlăture. Aceasta poate fi situația în cazul în care permite constatarea inexistenței din punct de vedere juridic a unui titlu executoriu în limitele creanței aferente acestei dobânzi sau în cazul în care permite instanței să limiteze executarea, la momentul atribuirii sumelor, la creanța rezultată după eliminarea dobânzilor considerate excesive. Cu toate acestea, dacă respectiva reglementare ar fi interpretată în sensul că nu permite instanței să constate existența unor clauze abuzive, ea ar fi contrară articolelor 6 și 7 din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității. Comisia susține că autoritatea de lucru judecat nu se aplică unei somații de plată a dobânzilor aferente unei creanțe în cazul în care rata dobânzii este nejustificat de ridicată[9], iar, din moment ce instanța de executare are competența de a verifica dacă executarea este efectuată în temeiul unui titlu valabil, în conformitate cu principiul echivalenței, aceeași competență include competența de a constata lipsa încălcărilor normelor de ordine publică, precum articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13.

41. Comisia susține că, în ceea ce privește cauza C-831/19, răspunsul comun la cele două întrebări ar trebui să fie acela că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu se opun reglementării naționale în cauză, cu condiția ca aceasta să permită instanței de executare să examineze eventualul caracter abuziv al unei clauze și să înlăture, în consecință, respectiva clauză. În caz contrar, această reglementare nu este conformă cu aceste dispoziții, interpretate în lumina principiului efectivității. În opinia sa, contractele încheiate cu ZW intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13, iar cunoașterea tardivă de către ZW a calității sale de consumator nu este relevantă. În speță, la fel ca în cauza C-693/19, articolul 47 din cartă ar trebui considerat o dispoziție în lumina căreia trebuie interpretat articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, caracterul definitiv al somației de plată decurgând din împlinirea termenului de decădere, iar nu din autoritatea de lucru judecat. Potrivit acesteia, controlul *ex officio* al clauzelor abuzive trebuie să facă obiectul unei aprecieri explicite și temeinic motivate din partea instanței naționale. Astfel cum a subliniat în ședință, instanțele care au emis somațiile în prezentele cauze nu au examinat caracterul abuziv al clauzelor contractuale și nu este suficient faptul că este posibil să se stabilească existența unei clauze abuzive, ci instanța trebuie să facă acest lucru.

[9] Comisia face trimitere în această privință la ordonanța Tribunale di Macerata (Tribunalul din Macerata, Italia) din 1 martie 2019.

VI. Analiză

42. Prin intermediul întrebării adresate în cauza C-693/19, care corespunde în esență primei întrebări adresate în cauza C-831/19, instanța de trimitere solicită Curții în esență să stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, precum și articolul 47 din cartă se opun unei reglementări naționale care nu permite instanței de executare să efectueze un control intrinsec cu privire la o somație de plată care a dobândit autoritate de lucru judecat și nici să înlăture efectele autorității de lucru judecat implicite în cazul în care consumatorul și-a exprimat intenția de a se prevala de caracterul abuziv al unei clauze a contractului în temeiul căruia a fost obținută somația.

43. Prin intermediul celei de a doua întrebări adresate în cauza C-831/19, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, precum și articolul 47 din cartă se opun unei reglementări naționale care, în temeiul autorității de lucru judecat implicite, nu permite instanței de executare sesizate cu o contestație la executare de către consumator să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractuale, ținând seama de faptul că, în temeiul dreptului național în vigoare la momentul incidenței autorității de lucru judecat, aprecierea clauzelor abuzive era împiedicată de faptul că fideiusorul nu putea fi calificat drept consumator.

44. Astfel cum reiese din decizia de trimitere și din observațiile guvernului italian, aceste două întrebări își au originea în modalitățile procedurale privind executarea somațiilor de plată, astfel cum sunt prevăzute în dreptul italian, potrivit cărora o somație care constituie temeiul procedurii de executare ulterioare și al poririi bunurilor de către creditori devine definitivă și dobândește autoritate de lucru judecat ca urmare a faptului că, în calitate de debitor, consumatorul nu formulează opoziție împotriva somației respective în termenul stabilit. În cazul unei somații de plată care nu a fost contestată, caracterul abuziv al clauzelor contractului în temeiul căruia a fost emisă această somație este considerat astfel ca fiind subordonat autorității de lucru judecat implicite, cu alte cuvinte autorității de lucru judecat stabilite în mod implicit. În plus, dreptul național prevede că instanța care emite somația poate examina *ex officio* eventualul caracter abuziv al clauzelor contractuale, iar în cazul în care consumatorul formulează opoziție, instanța care se pronunță cu privire la respectiva opoziție poate de asemenea să examineze *ex officio* caracterul abuziv al clauzelor respective. Cu toate acestea, se pare că s-a stabilit că, în prezentele cauze, instanțele au emis somații de plată care nu au fost contestate de consumatori și fără să existe, în acest stadiu, indicații cu privire la vreo examinare a prezenței unor clauze abuzive.

45. În consecință, considerăm că este posibil să se furnizeze un răspuns comun la aceste două întrebări, din moment ce privesc un aspect central, și anume conformitatea cu dreptul Uniunii a unei reglementări naționale care nu permite instanței de executare să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractului care constituie temeiul somației de plată ca urmare a autorității de lucru judecat implicite dobândite de această somație.

46. Pentru a răspunde la aceste întrebări, vom aborda mai întâi argumentele BDB referitoare la admisibilitatea întrebării adresate în cauza C-831/19 (secțiunea A). În ceea ce privește fondul cauzelor C-693/19 și C-831/19, vom prezenta în continuare câteva observații introductive cu privire la cunoașterea tardivă a calității de consumator de către ZW în cauza C-831/19 și la eventuala relevanță a articolului 47 din cartă în acest context (secțiunea B). În continuare, vom examina jurisprudența Curții cu privire la controlul *ex officio* al clauzelor abuzive efectuat de instanța națională în temeiul Directivei 93/13 (secțiunea C) și la aplicarea principiilor dezvoltate în această jurisprudență în împrejurările din prezentele cauze (secțiunea D).

47. Pe baza acestei analize, am ajuns la concluzia că întrebarea adresată în cauza C-831/19 este admisibilă și că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție.

A. Admisibilitatea întrebării adresate în cauza C-831/19

48. Potrivit argumentelor prezentate de BDB, întrebarea adresată în cauza C-831/19 este inadmisibilă, întrucât ZW nu poate fi calificată drept consumator, ceea ce înseamnă că Directiva 93/13 este inaplicabilă.

49. În opinia noastră, aceste argumente trebuie respinse.

50. Este evident că ZW poate fi calificată drept consumator de către instanța de trimitere în lumina jurisprudenței Curții.

51. Trebuie amintit că, astfel cum se menționează în cel de al zecelea considerent al Directivei 93/13, normele uniforme privind clauzele abuzive din cadrul directivei se aplică „tuturor contractelor” încheiate între consumatori și vânzători sau furnizori, astfel cum sunt definiți la articolul 2 literele (b) și, respectiv, (c) din această directivă [10]. Potrivit articolului 2 litera (b) din această directivă, „consumator” înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de această directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale [11]. Prin urmare, Directiva 93/13 definește contractele cărora li se aplică prin referire la calitatea contractanților [12]. Definiția largă a consumatorului permite să se asigure protecția oferită de Directiva 93/13 tuturor persoanelor fizice care se găsesc într-o situație de inferioritate în raport cu vânzătorii sau furnizorii [13].

52. În această privință, în Ordonanța din 19 noiembrie 2015, Tarcău [14], și în Ordonanța din 14 septembrie 2016, Dumitraș [15], Curtea a statuat că Directiva 93/13 este aplicabilă unui contract de fideiusiune încheiat între o persoană fizică și o instituție de credit pentru a garanta obligațiile contractuale ale unei societăți comerciale față de această instituție în temeiul unui contract de credit, atunci când persoana respectivă a acționat în scopuri care se află în afara activității sale profesionale și nu are un raport de natură funcțională cu societatea respectivă. Revine, așadar, instanței naționale, ținând seama de ansamblul împrejurărilor și de toate elementele de probă, sarcina de a stabili dacă această persoană a acționat în scopuri legate de activitatea sa profesională sau în virtutea raporturilor de natură funcțională pe care le are cu respectiva societate, cum ar fi administrarea acesteia sau o participație la capitalul său care nu este neglijabilă, sau dacă a acționat în scopuri de natură privată.

53. În speță, astfel cum a arătat instanța de trimitere, ZW poate fi considerată consumator în măsura în care, la momentul încheierii contractelor de fideiusiune cu BDB și cu ceilalți creditori, ZW acționa în afara activității sale profesionale și nu avea niciun raport de natură funcțională cu

[10] A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Asbeek Brusse și de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 29), precum și Ordonanța din 27 aprilie 2017, Bachman (C-535/16, nepublicată, EU:C:2017:321, punctul 32).

[11] A se vedea Hotărârea din 2 aprilie 2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, punctul 24), precum și Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 70).

[12] A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Asbeek Brusse și de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 30), precum și Hotărârea din 3 septembrie 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 17).

[13] A se vedea Hotărârea din 21 martie 2019, Pouvin și Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232, punctul 28).

[14] C-74/15, EU:C:2015:772, în special punctele 26-30.

[15] C-534/15, EU:C:2016:700, în special punctele 31-34.

Bimecar Trade. Astfel, instanța de trimitere a arătat că, potrivit documentelor prezentate de ZW în cadrul procedurii de executare menționate la punctul 26 din prezentele concluzii, ZW a dobândit o participație de 22 % la capitalul Bimecar Trade la 31 ianuarie 2013, în timp ce contractele de fideiusiune încheiate între ZW și toți creditorii au o dată anterioară, iar somația de plată obținută de BDB este de asemenea anterioară dobândirii respectivelor acțiuni de către ZW. În plus, potrivit instanței de trimitere, din anul 1976, ZW are un raport de muncă cu o altă societate, iar la momentul încheierii contractelor de fideiusiune ZW nu ocupa nicio funcție de conducere în cadrul Bimecar Trade.

54. În consecință, sub rezerva verificării acestui aspect de către instanța de trimitere, ar trebui să se considere că ZW poate fi calificată drept consumator în temeiul Directivei 93/13, astfel încât această directivă este aplicabilă litigiului principal.

55. În consecință, în opinia noastră, întrebarea adresată în cauza C-831/19 este admisibilă.

B. Observații preliminare

1. Cunoașterea tardivă a calității de consumator în cauza C-831/19

56. Observăm că cea de a doua întrebare adresată în cauza C-831/19 conține un element suplimentar, care rezultă din faptul că, atunci când somația de plată care a făcut obiectul procedurii de executare a dobândit autoritate de lucru judecat, ZW, în calitate de fideiusor, se pare că nu putea avea cunoștință de calitatea sa de consumator și, prin urmare, nu a putut invoca caracterul abuziv al clauzelor contractuale în termenul stabilit pentru formularea unei opoziții împotriva somației. În această privință, nu considerăm a prezenta relevanță în speță împrejurarea că, astfel cum arată instanța de trimitere și ZW (a se vedea punctele 29 și 35 din prezentele concluzii), jurisprudența Uniunii și cea națională prin care fideiusorii sunt recunoscuți drept consumatori în sensul Directivei 93/13 nu fusese încă pronunțată la momentul emiterii somației de plată, atunci când consumatorul ar fi putut formula opoziție la această somație.

57. Rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții (a se vedea punctul 63 din prezentele concluzii) că Directiva 93/13 impune un control *ex officio* al clauzelor abuzive de către o instanță națională și, astfel cum a indicat Comisia, o cerere a unei părți, precum consumatorul, nu poate, în sine, să servească drept substitut pentru controlul jurisdicțional al clauzelor abuzive în temeiul acestei directive. Astfel, cunoașterea tardivă de către consumator a calității sale constituie temeiul logic al existenței acestei obligații în jurisprudența Curții. În plus, astfel cum au arătat guvernele spaniol și italian, precum și Comisia, din Directiva 93/13 și în special din al zecelea considerent al acesteia reiese în mod clar că aceasta se aplică „tuturor contractelor” (a se vedea punctul 51 din prezentele concluzii) și că nimic nu împiedica examinarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale de către instanța competentă, care ar fi putut formula o cerere de decizie preliminară.

2. Eventuala relevanță a articolului 47 din cartă

58. În cadrul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită de asemenea să se stabilească dacă reglementarea națională în cauză este conformă cu articolul 47 din cartă. Trebuie amintit că această dispoziție, care constituie o reafirmare a principiului protecției jurisdicționale efective, consacră dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești pentru orice

persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate [16]. Nu există nicio îndoială cu privire la aplicabilitatea articolului 47 din cartă în prezentele cauze. Considerăm că, după cum a arătat Republica Italiană, reglementarea națională în cauză intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și constituie astfel o punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă [17].

59. Observăm că, în jurisprudența Curții referitoare la Directiva 93/13, există un raport special între articolul 47 din cartă și principiul efectivității, care implică de asemenea o obligație a statelor membre de a asigura protecția jurisdicțională a drepturilor întemeiate pe dreptul Uniunii (a se vedea punctul 65 din prezentele concluzii) [18]. În această privință, Curtea a statuat că obligația statelor membre de a asigura efectivitatea drepturilor de care justițiabilii beneficiază în temeiul Directivei 93/13 implică cerința unei protecții jurisdicționale efective, consacrată și la articolul 47 din cartă, care se aplică, *inter alia*, modalităților procedurale ale acțiunilor în justiție întemeiate pe astfel de drepturi [19].

60. În plus, astfel cum reiese, până în prezent, din jurisprudența Curții referitoare la Directiva 93/13, articolul 47 din cartă pare să îndeplinească, în mare măsură, un rol de susținere sau de complementaritate în raport cu principiul efectivității în cadrul aprecierii compatibilității normelor procedurale naționale cu cerințele acestei directive. De exemplu, articolul 47 din cartă intervine în acest context în ceea ce privește aspectele referitoare la accesul la o cale de atac efectivă, astfel încât părțile să își poată exercita drepturile întemeiate pe Directiva 93/13 [20], precum și în ceea ce privește aspectele referitoare la un proces echitabil, cum ar fi respectarea principiilor egalității armelor și *audi alteram partem* în cadrul procedurilor jurisdicționale în care este în discuție legalitatea clauzelor în raport cu această directivă [21].

61. În prezentele cauze, este cert că, astfel cum a arătat guvernul italian, părțile au avut acces la căi de atac efective care să le permită să își valorifice drepturile de care beneficiază în temeiul Directivei 93/13. În plus, astfel cum a arătat Comisia, întrebările nu privesc imparțialitatea instanței de executare [22], ci posibilitatea ca această instanță să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractuale, aspect despre care s-ar putea considera că a fost soluționat implicit printr-o hotărâre judecătorească care a dobândit autoritate de lucru judecat. Prin urmare, în

16 A se vedea Hotărârea din 20 aprilie 2021, Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, punctul 40).

17 A se vedea în această privință Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 47); a se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, punctele 83 și 84).

18 A se vedea în această privință Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, punctele 85-97). A se vedea de asemenea de exemplu van Duin, A., „Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC”, *Journal of European Consumer and Market Law*, vol. 6, 2017, p. 190-198.

19 A se vedea Hotărârea din 10 iunie 2021, VB și alții (C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 29).

20 A se vedea, *inter alia*, Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, în special punctul 59), Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, în special punctele 45, 47 și 66), și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Biuro podróży „Partner” (C-119/15, EU:C:2016:987, punctele 23-47); a se compara cu Hotărârea din 27 februarie 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punctele 36-57).

21 A se vedea, *inter alia*, Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punctele 29-36), Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctele 21-51), precum și Hotărârea din 29 aprilie 2021, Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, punctele 91-99); a se compara cu Ordonanța din 16 iulie 2015, Sánchez Morcillo și Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, punctele 23-50).

22 Trebuie subliniat că faptul că o instanță națională examinează *ex officio* eventualul caracter abuziv al clauzelor contractuale și îl informează pe consumator cu privire la posibilitatea de a se prevala de drepturile sale în temeiul Directivei 93/13 nu pare, în sine, să aducă atingere imparțialității acestei instanțe, întrucât instanța nu „se poziționează în favoarea uneia dintre părți”, ci exercită funcții care îi revin în temeiul dreptului național și al dreptului Uniunii. A se vedea în această privință Beka, A., *The Active Role of Courts in Consumer Litigation: Applying EU Law of the National Courts' Own Motion*, Intersentia, 2018, p. 140 și 141.

aceste condiții, sub rezerva luării în considerare a articolului 47 din cartă atunci când acest lucru se justifică, trebuie să se considere că aceste cauze privesc articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității.

C. Jurisprudența relevantă a Curții privind controlul ex officio al clauzelor abuzive de către instanțele naționale

62. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 impune statelor membre să prevadă că clauzele abuzive utilizate în contractele încheiate cu consumatorii nu creează obligații pentru consumator [23]. Articolul 7 alineatul (1) din această directivă coroborat cu al douăzeci și patrulea considerent al acesteia obligă statele membre să prevadă mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [24]. În condițiile în care aceste dispoziții au dat naștere unei jurisprudențe bogate, vom evidenția principiile aplicabile care rezultă din această jurisprudență referitoare la existența și la întinderea obligației instanței naționale de a controla *ex officio* caracterul abuziv al clauzelor contractuale și care sunt cele mai pertinente pentru analiza noastră în prezentele cauze.

1. Existența obligației de control ex officio *care revine instanței naționale*

63. Potrivit unei jurisprudențe constante, sistemul de protecție instituit prin Directiva 93/13 se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau un furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce la aderarea la condițiile redactate în prealabil de vânzător sau de furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora [25]. Pentru a asigura protecția urmărită de Directiva 93/13, dezechilibrul existent între consumator și vânzător sau furnizor nu poate fi compensat decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract [26]. Prin urmare, având în vedere natura și importanța interesului general pe care se întemeiază protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor, instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale și, procedând astfel, să compenseze dezechilibrul care există între consumator și vânzător sau furnizor, atunci când dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop [27].

2. Întinderea obligației de control ex officio *care revine instanței naționale*

64. Potrivit unei jurisprudențe de asemenea constante, Directiva 93/13 obligă statele membre să prevadă un mecanism care să asigure ca orice clauză contractuală care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale să poată fi controlată pentru aprecierea eventualului său caracter

[23] A se vedea Hotărârea din 27 ianuarie 2021, Dexia Nederland (C-229/19 și C-289/19, EU:C:2021:68, punctul 57). A se vedea de asemenea al douăzeci și unulea considerent al Directivei 93/13. Astfel cum a recunoscut Curtea, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 constituie o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile părților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre acestea. A se vedea Hotărârea din 11 martie 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punctul 24).

[24] A se vedea Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 52).

[25] A se vedea Hotărârea din 27 iunie 2000, Océano Grupo Editorial și Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 25), precum și Hotărârea din 26 martie 2019, Abanca Corporación Bancaria și Bankia (C-70/17 și C-179/17, EU:C:2019:250, punctul 49).

[26] A se vedea Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 48), și Hotărârea din 11 martie 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punctul 25).

[27] A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, punctele 31 și 32), precum și Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 37).

abuziv [28]. Curtea a subliniat de asemenea că specificitatea procedurilor jurisdicționale care se desfășoară în cadrul dreptului național între consumatori și vânzători sau furnizori nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze consumatorii în temeiul Directivei 93/13 [29].

65. Deși Curtea a stabilit, în mai multe privințe și ținând seama de cerințele prevăzute la articolul 6 alineatul (1) și la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, modul în care instanța națională trebuie să asigure protecția drepturilor conferite consumatorilor de această directivă, rămâne adevărat faptul că, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii, normele de procedură aplicabile examinării aspectului dacă o clauză contractuală este abuzivă intră în sfera sistemelor juridice ale statelor membre, cu condiția ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității) [30].

66. În ceea ce privește principiul efectivității, Curtea a statuat că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia, precum și, după caz, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii [31]. În această privință, Curtea a considerat că necesitatea respectării principiului respectiv nu poate merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului [32].

67. În special, Curtea a statuat că protecția efectivă a drepturilor conferite consumatorilor de Directiva 93/13 nu poate fi garantată decât cu condiția ca sistemul procedural național să permită, în cadrul procedurii somației de plată sau în cel al procedurii de executare a somației de plată, un control din oficiu, de către instanță, al naturii potențial abuzive a clauzelor cuprinse în contractul în cauză [33]. Astfel, în cazul în care controlul *ex officio* al clauzelor abuzive de către instanța națională nu este prevăzut în stadiul executării somației de plată, se consideră că o reglementare națională aduce atingere efectivității protecției conferite de Directiva 93/13 în cazul în care nu prevede o astfel de examinare la momentul emiterii somației sau în cazul în care o astfel de examinare este prevăzută numai în cazul în care se formulează opoziție împotriva somației emise, dacă există un risc semnificativ ca respectivul consumator să nu formuleze opoziția necesară [34]. Directiva 93/13 se opune, așadar, unei reglementări naționale care permite emiterea unei somații de plată fără a permite consumatorului să beneficieze, în orice moment al procedurii, de garanția verificării de către instanță a inexistenței unor clauze abuzive [35].

68. În plus, Curtea a recunoscut că protecția consumatorilor nu este absolută și că dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă acest lucru ar permite remedierea

28 A se vedea Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 44).

29 A se vedea Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 50).

30 A se vedea Hotărârea din 26 iunie 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punctele 45 și 46).

31 A se vedea Hotărârea din 22 aprilie 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 53).

32 A se vedea Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 62).

33 A se vedea Hotărârea din 13 septembrie 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punctul 44).

34 A se vedea Hotărârea din 20 septembrie 2018, Danko și Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, punctul 46 și punctul 2 din dispozitiv).

35 A se vedea Hotărârea din 20 septembrie 2018, Danko și Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, punctul 49).

unei încălcări a unei dispoziții, indiferent de natura acesteia, conținută în Directiva 93/13 [36]. Într-adevăr, Curtea a subliniat importanța principiului autorității de lucru judecat atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în sistemele juridice naționale și că, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, hotărârile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor prevăzute pentru exercitarea drepturilor respective nu mai pot fi contestate [37]. De asemenea, stabilirea unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor sub sancțiunea decăderii în vederea asigurării securității juridice este compatibilă cu dreptul Uniunii [38]. Or, o reglementare națională nu trebuie să aducă atingere substanței dreptului pe care articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 îl conferă consumatorilor, și anume acela ca clauzele abuzive să nu creeze obligații pentru aceștia [39].

69. Trebuie arătat că, în Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones [40], Curtea a statuat în special că o reglementare națională care impune un termen de două luni, la expirarea căruia, în lipsa unei acțiuni în anulare, o hotărâre arbitrală devine definitivă și, prin urmare, învestită cu autoritate de lucru judecat, este conformă cu principiul efectivității, subliniind că acest principiu nu poate merge până la a suplini integral o pasivitate totală a consumatorului care nu a introdus nicio acțiune în vederea valorificării drepturilor sale.

70. În schimb, în Hotărârea din 18 februarie 2016, Finanmadrid EFC [41], Curtea a statuat că o reglementare națională care prevede principiul autorității de lucru judecat în cadrul procedurii somației de plată este contrară principiului efectivității, dat fiind că decizia autorității prin care se închide procedura somației de plată a dobândit autoritate de lucru judecat, ceea ce a făcut imposibil controlul caracterului abuziv al clauzelor contractuale în stadiul executării, prin simplul fapt că consumatorul nu a formulat opoziție în termenul prevăzut și exista un risc semnificativ ca consumatorul să nu o formuleze.

71. De asemenea, trebuie precizat că, în Hotărârea Banco Primus [42], care a fost pronunțată în cadrul unei contestații la o procedură de executare ipotecară inițiată de consumator, Curtea a statuat că Directiva 93/13 nu se opune unei reglementări naționale care interzice instanței naționale să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract în cazul în care s-a statuat deja cu privire la legalitatea ansamblului clauzelor contractului respectiv în raport cu această directivă printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat. Cu toate acestea, potrivit Curții, în prezența uneia sau a mai multe clauze al căror caracter abuziv nu a fost examinat în cadrul unui control jurisdicțional anterior al contractului, încheiat printr-o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat, Directiva 93/13 impune instanței în fața căreia un consumator a formulat în mod legal opoziție să controleze caracterul abuziv al clauzelor respective, la cererea părților sau din oficiu, atunci când dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop. În lipsa unui asemenea control, protecția consumatorului în temeiul acestei directive s-ar dovedi incompletă și insuficientă.

[36] A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții (C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 68).

[37] A se vedea Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 46).

[38] A se vedea Hotărârea din 22 aprilie 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 57).

[39] A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții (C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 71).

[40] C-40/08, EU:C:2009:615, punctele 34-48.

[41] C-49/14, EU:C:2016:98, punctele 45-55.

[42] A se vedea Hotărârea din 26 ianuarie 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, punctele 49-54).

72. În consecință, din jurisprudența care precedă rezultă că Directiva 93/13 nu impune statelor membre să adopte un anumit sistem procedural pentru controlul jurisdicțional al clauzelor abuzive cu condiția ca acestea să respecte obligațiile care le revin în temeiul dreptului Uniunii, inclusiv principiile echivalenței și efectivității, și, prin urmare, să se asigure că există o verificare efectuată de o instanță națională cu privire la caracterul abuziv al oricărei clauze contractuale, indiferent de procedură. Trebuie să existe un control *ex officio* în cadrul procedurii, efectuat fie de instanța de prim grad de jurisdicție, fie de instanța de al doilea grad de jurisdicție, indiferent dacă este sesizată cu executarea sau pe fond, care poate fi inițiat de consumator, atât timp cât nu există un risc semnificativ ca respectiva cale procedurală să nu fie urmată de consumator, fiind înlăturată astfel posibilitatea efectuării unui control jurisdicțional al clauzelor abuzive în conformitate cu Directiva 93/13.

73. În plus, potrivit jurisprudenței Curții, deși protecția consumatorului nu este absolută, nici principiul autorității de lucru judecat nu este absolut. Astfel cum reiese din hotărârile menționate la punctele 69-71 din prezentele concluzii, Curtea adoptă o abordare echilibrată în ceea ce privește interacțiunea dintre normele naționale de punere în aplicare a autorității de lucru judecat și cerințele Directivei 93/13, asigurându-se în același timp că astfel de norme nu aduc atingere sistemului de protecție a consumatorilor instituit prin această directivă. În special, deși Hotărârea Banco Primus nu abordează în mod direct autoritatea de lucru judecat implicită, accentul pus de Curte pe necesitatea unei aprecieri definitive a caracterului abuziv al clauzelor contractuale într-o decizie cu autoritate de lucru judecat susține punctul de vedere potrivit căruia o reglementare națională precum cea în discuție este contrară Directivei 93/13. Vom reveni ulterior în analiza noastră la această hotărâre (a se vedea punctul 81 din prezentele concluzii).

74. Împrejurările din prezentele cauze trebuie analizate în lumina acestor principii rezultate din jurisprudența Curții.

D. Aplicarea principiilor dezvoltate în jurisprudența Curții în împrejurările din prezentele cauze

75. Trebuie amintit că, după cum se arată la punctele 42 și 44 din aceste concluzii, în prezentele cauze, reglementarea națională în discuție prevede că, în cadrul procedurii de executare a somațiilor de plată care nu au fost contestate și, prin urmare, au dobândit autoritate de lucru judecat, instanței de executare nu îi este permis să efectueze un control intrinsec al somației de plată și să examineze, fie din oficiu, fie la cererea consumatorului, caracterul abuziv al clauzelor contractuale, ca urmare a autorității de lucru judecat implicite dobândite de această somație.

76. Trebuie arătat de la bun început că, contrar argumentelor invocate de Comisie potrivit cărora prezentele cauze privesc termenul de decădere, iar nu principiul autorității de lucru judecat, din deciziile de trimitere reiese că instanța de trimitere consideră că somațiile de plată care fac obiectul procedurii de executare au autoritate de lucru judecat. Potrivit unei jurisprudențe constante, numai instanța națională este competentă să interpreteze și să aplice dreptul național [43].

[43] A se vedea Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 46).

77. În plus, în prezentele cauze nu par să existe indicii care ar putea da naștere unor îndoieli cu privire la principiul echivalenței. Se pare că, astfel cum a arătat guvernul italian, dreptul național nu permite instanței de executare să examineze o somație de plată cu autoritate de lucru judecat, chiar și atunci când este vorba despre o posibilă încălcare a normelor interne de ordine publică (a se vedea punctul 38 din prezentele concluzii).

78. Trebuie subliniat de asemenea că, contrar celor susținute de Comisie, guvernul italian respinge posibilitatea ca, în cauza C-693/19, reglementarea națională în cauză să poată fi interpretată în conformitate cu Directiva 93/13, astfel încât instanța de executare să poată examina caracterul abuziv al clauzei privind dobânzile excesive (a se vedea punctele 38 și 40 din prezentele concluzii). Astfel, acest aspect este supus verificării de către instanța de trimitere în lumina cerinței stabilite în jurisprudența Curții de interpretare a dreptului național în conformitate cu dreptul Uniunii [44].

79. Revenind la aspectul central al analizei, există, în opinia noastră, indicii puternice, întemeiate pe jurisprudența Curții, potrivit cărora articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opun reglementării naționale în cauză.

80. În această privință, considerăm că examinarea eventualului caracter abuziv al clauzelor contractuale în temeiul Directivei 93/13 trebuie să facă obiectul unei aprecieri explicite și suficient de motivate din partea instanței naționale. Astfel cum reiese din împrejurările din prezentele cauze, reglementarea națională în cauză are drept consecință faptul că problema caracterului abuziv al clauzelor contractuale este considerată ca fiind soluționată pe fond, chiar și atunci când aceasta nu a fost analizată deloc de instanța națională. În opinia noastră, astfel cum a arătat Comisia, în cazul în care controlul cu privire la caracterul abuziv al clauzelor contractuale nu este motivat în decizia care cuprinde somația de plată, consumatorul nu va fi în măsură să înțeleagă sau să analizeze motivele care au stat la baza respectivei decizii sau, dacă este cazul, să formuleze în mod efectiv contestație la executare. Nu va fi posibil nici ca o instanță națională sesizată eventual în apel să se pronunțe. În această privință, Curtea a precizat că, în lipsa unui control eficient al caracterului potențial abuziv al clauzelor contractului în discuție, respectarea drepturilor conferite de Directiva 93/13 nu poate fi garantată [45].

81. Argumente suplimentare în susținerea acestei abordări pot fi deduse din Hotărârea Banco Primus [46]. Astfel cum s-a menționat la punctul 71 din prezentele concluzii, Curtea a constatat incompatibilitatea cu Directiva 93/13 a unei reglementări naționale care a extins efectele autorității de lucru judecat la clauze asupra cărora instanța națională nu se pronunțase printr-o hotărâre definitivă. Prin urmare, Curtea presupune că, în cazul în care instanța națională nu a examinat caracterul abuziv al clauzelor contractuale specifice în cauză, este dificil să se considere că principiul autorității de lucru judecat a fost afectat [47].

82. Această abordare este de asemenea conformă cu obiectivele urmărite de Directiva 93/13, astfel cum au fost interpretate de Curte în jurisprudența sa. Trebuie amintit că, astfel cum s-a arătat la punctul 63 din prezentele concluzii, obligația instanței naționale de examinare *ex officio*

[44] A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punctele 49-51).

[45] A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 35).

[46] A se vedea Hotărârea din 26 ianuarie 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, punctele 49-54).

[47] A se vedea în această privință García-Valdecasas Dorrego, M. J., *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, p. 98 și 99.

se justifică prin natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor. Instanța de executare este, așadar, obligată să asigure efectivitatea acestei protecții în cazul în care aceasta nu a fost asigurată într-un stadiu anterior al procedurii. În caz contrar, această obligație care revine instanței naționale în temeiul Directivei 93/13 ar fi susceptibilă de a fi golită de conținut.

83. Acest lucru este confirmat de împrejurările din prezentele cauze, din care reiese că instanța națională care a emis somațiile de plată nu a efectuat niciun control *ex officio* în ceea ce privește clauzele abuzive. Este adevărat, astfel cum a arătat guvernul german, că, în conformitate cu jurisprudența Curții, astfel cum a fost prezentată la punctul 67 din prezentele concluzii, este de competența statelor membre să decidă dacă o astfel de examinare trebuie efectuată în stadiul somației de plată sau în stadiul executării acestei somații și nu există nicio cerință în temeiul Directivei 93/13 ca aceasta să fie efectuată în ambele stadii. Cu toate acestea, o astfel de examinare trebuie efectuată într-unul dintre aceste stadii. Astfel, a împiedica instanța de executare să evalueze, pentru prima dată, caracterul abuziv al clauzelor doar în virtutea autorității de lucru judecat implicite a somației înseamnă a face imposibilă verificarea caracterului abuziv în orice stadiu al procedurii.

84. Trebuie adăugat că această abordare pare conformă cu jurisprudența Curții referitoare la o reglementare națională care pune în aplicare autoritatea de lucru judecat în afara contextului Directivei 93/13. În anumite hotărâri [48], Curtea nu a fost de acord cu acordarea unei protecții excesive hotărârilor definitive în virtutea autorității de lucru judecat într-un mod care împiedică în mod semnificativ aplicarea efectivă a dreptului Uniunii [49]. În plus, trebuie arătat că, în Hotărârea din 17 octombrie 2018, Klohn [50], Curtea a arătat că autoritatea de lucru judecat se extinde doar la pretențiile juridice în privința cărora s-a pronunțat instanța și nu împiedică, așadar, o instanță în cadrul unui litigiu ulterior să se pronunțe asupra unor chestiuni de drept în privința cărora această decizie definitivă nu s-a pronunțat. De asemenea, în jurisprudența sa privind aplicarea autorității de lucru judecat în dreptul Uniunii, Curtea a statuat în mod constant că autoritatea de lucru judecat nu privește decât aspectele de fapt și de drept care au fost în mod efectiv sau în mod necesar soluționate în hotărârea judecătorească în cauză [51].

85. În consecință, este necesar să se considere că reglementarea națională în cauză este contrară principiului efectivității, întrucât face imposibilă sau excesiv de dificilă asigurarea protecției pe care Directiva 93/13 urmărește să o confere consumatorilor.

86. Prin urmare, concluzionăm că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal.

48 A se vedea, *inter alia*, Hotărârea din 3 septembrie 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punctele 29-32), Hotărârea din 2 aprilie 2020, CRPNPAC și Vueling Airlines (C-370/17 și C-37/18, EU:C:2020:260, punctele 94-96), precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, UR (Supunerea avocaților la plata TVA-ului) (C-424/19, EU:C:2020:581, punctele 31-34).

49 A se vedea în această privință, Turmo, A., „National *Res Judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law", *Common Market Law Review*, vol. 58, 2021, p. 361-390, la p. 375.

50 C-167/17, EU:C:2018:833, punctul 69.

51 A se vedea Hotărârea din 29 iunie 2010, Comisia/Luxemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, punctul 27), și Hotărârea din 31 ianuarie 2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines și alții/Consiliul (C-225/17 P, EU:C:2019:82, punctul 47).

VII. Concluzie

87. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano, Italia) după cum urmează:

Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate, în lumina principiului efectivității, în sensul că se opun unei reglementări naționale care nu permite instanței de executare să examineze, din oficiu sau la cererea părților, caracterul abuziv al clauzelor unui contract care servește drept temei pentru o somație de plată care a dobândit autoritate de lucru judecat atunci când aceste clauze nu au făcut obiectul unei aprecieri explicite și suficient de motivate în raport cu directiva menționată.